

Niet nad vlastnú skúsenosť - elektronické knihy v UK UPJŠ v Košiciach

PhDr. Zuzana Babicová
Ing. Iveta Krjaková

Seminár akademických knižníc

27.6.2012

Elektronická kniha (e-kniha, e-book)

- Rôzne definície e-kníh ... napr. aj digitálny ekvivalent nehmotného obsahu tlačenej knihy – diela.
 - História vzniku
 - *Digitalizované* (Vznikli digitalizáciou analógovej predlohy (napr. tlačenej knihy))
 - *tzv. born digital* (Nemajú analógový ekvivalent, t.j. nevznikli digitalizáciou analógovej predlohy (napr. tlačenej knihy), ani sa nepočíta s tým, že by boli do analógovej podoby prevedené)
 - Legislatíva
 - Autorský zákon, tlačový zákon a zákon o povinných výtlačkoch
- Rôzne definície čítačiek e-kníh ... napr. hardvérový nástroj na čítanie e-kníh. Líšia sa možnosťami zobrazovania, podporovanými formátmi, hmotnosťou, rýchlosťou, výkonnosťou, cenou.

Formáty e-knží

- **1/ formáty určené pre čítačky**
 - prispôsobujú rozloženie textu veľkosti displeja
 - najrozšírenejší formát EPUB (nepodporuje ho Amazon Kindle, je s ochranou Adobe DRM aj bez nej;
 - ďalšie formáty: MOBI, PDB
- **2/ bežné textové formáty**
 - DOC, DOCX, RTF, TXT, HTML
- **3/ formát PDF**
 - umožňuje čítanie knží so zabezpečenou ochranou Adobe DRM i bez nej
 - je zachovaná verná podoba knížnej predlohy (výhoda pri tlači)
 - rozloženie textu pri malých displejoch je problematické – keďže ide o formát A4, písmo je malé, pri zväčšení zase nevidíme celú stranu, pri prechádzaní textu musíme používať často kurzory
- Existencia konverzných programov (napr. voľne dostupný softvér Calibri, ktorý je možné použiť ale len pri knížach bez zabezpečenia DRM) umožňuje konverziu formátov.

Ochrana elektronických kníh

DRM (Digital Rights Management) – správa digitálnych práv, ktorá sa vzťahuje nielen na e-knihy ale na akýkoľvek digitálny obsah.

- **technická ochrana DRM**

kedy je priamo do súboru integrovaný prvok zabraňujúci neoprávnenému použitiu (kopírovaniu, tlačeníu, obmedzuje počet zariadení, na ktorých je možné e-knihy prečítať). Najčastejším príkladom tejto ochrany je Adobe DRM.

- **sociálna ochrana DRM**

v rámci ktorej za neoprávnené používanie e-knihy zodpovedá zákazník. Do zakúpenej knihy sa vloží jeho meno resp. iný údaj (e-mail), ktorý slúži ako jeho podpis a ktorý ho identifikuje pri neoprávnenom šírení zakúpeného diela.

E-knihy

Výhody

- Aktuálnosť obsahu
- Zníženie nákladov na vydanie a následne na obstaranie
- Nevyžadujú skladový priestor
- Používaním sa neopotrebojú
- Umožňujú pracovať s textom – fulltextové vyhľadávanie, poznámkovanie, kopírovanie a pod.

Nevýhody

- Málo rozšírené internetové pripojenie
- Slabá počítačová gramotnosť ľudí
- Návyk a uprednostňovanie tlačených kníh
- Problematické licenčné práva (hlavne pre knižnice)
- Nedoriešené pravidlá a možnosti archivácie

Skúsenosti UK UPJŠ v Košiciach

**Naozaj platí
v našej knižničnej praxi
elektronická kniha = tlačaná kniha?**

Problematika samotných elektronických kníh - akvizícia

- knihy z produkcie UPJŠ
- nákup elektronických kníh prostredníctvom kníhkupectiev
- zakúpenie trvalého prístupu :
 - vzdialený prístup
 - prístup na lokálne úložisko knižnice

Problematika samotných elektronických kníh - katalogizácia

- *Metóda jedného záznamu*

predpokladá vytvorenie záznamu tlačenej verzie dokumentu, do ktorej je vložený odkaz na elektronickú verziu spolu s informáciami, ktoré sa viažu na túto verziu.

- *Metóda dvoch záznamov*

a) vytvorenie záznamu samotného elektronického zdroja, v ktorom sa uvádzajú údaje týkajúce sa tohto zdroja. Údaje o tlačenej verzii sa objavia v poznámke.

b) elektronická reprodukcia, pri ktorej sa vytvára zvláštny záznam na elektronický zdroj, pričom údaje o vydavateľovi a rozsahu sa týkajú tlačenej verzie

Problematika samotných elektronických kníh - výpožička

- Závisí od počtu licencií, ktoré má knižnice zakúpené – súčasne môže knižnica vypožičať len obmedzený počet jednotiek daného titulu
- Obmedzená výpožičná doba – napr. *ebrary* umožňuje štrnásťdňový prístup, po uplynutí časového obdobia automaticky systém zablokuje prístup
- obmedzený počet výpožičiek jedného titulu stanovený vydavateľom

Problematika čítacích zariadení v knižniciach

- UK UPJŠ zakúpila tri typy čítačiek:
 - Amazon Kindle 4, Prestigio a jetBook mini
- Problematický prenos titulov do čítačiek:
 - obmedzený počet inštalácií
 - Podpora/nepodpora DRM ochrany

Záver

E-knihy? Áno!

Čítačky e-kníh? Áno.

Ale inak...

Ďakujeme za pozornosť!